

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Crisismaatregel

U krijgt een crisismaatregel opgelegd.
Wat betekent dit?

U krijgt een crisismaatregel opgelegd, wat betekent dit?

Voor een behandeling van een psychische stoornis is uw toestemming nodig. Soms mag een hulpverlener u ook behandelen zonder uw toestemming. Bijvoorbeeld als u een gevaarlijke situatie veroorzaakt door een psychische ziekte. Dit heet verplichte zorg.

Deze zorg is geregeld in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz).

Verplichte zorg mag niet zomaar worden opgelegd. Dit mag alleen in uiterste gevallen waarin er geen andere mogelijkheden meer zijn.

Er zijn twee manieren waarop u verplichte zorg kunt krijgen:

- De crisismaatregel
- De zorgmachtiging

Deze brochure is voor personen die een crisismaatregel opgelegd krijgen. Dit betekent dat u per direct verplicht kunt worden om zorg te ondergaan. Deze crisismaatregel wordt u opgelegd door de burgemeester. De rechter kan de crisismaatregel verlengen.

De brochure geeft uitleg over wat de wet bepaalt over de crisismaatregel, welke gevolgen dit voor u heeft en wat u zelf kunt doen.

Personen waarmee u in te maken kunt krijgen bij een crisismaatregel

- De burgemeester (zie pagina 4)
- De advocaat (zie pagina 10)
- De patiëntenvertrouwenspersoon (zie pagina 10)
- Eventueel uw vertegenwoordiger (zie pagina 11)
- De officier van justitie (zie pagina 8)
- De rechter (zie pagina 8)
- De zorgverantwoordelijke (zie pagina 6)
- De geneesheer-directeur (zie pagina 6)
- Een onafhankelijke psychiater (zie pagina 3)
- Eventueel uw huisarts

Waar in deze brochure 'hij' staat, bedoelen we 'hij of zij'.

Inhoud

Wat is een crisismaatregel?	3
Waarom wordt er een crisismaatregel aan u opgelegd?	3
Bezoek van de onafhankelijke psychiater	3
Verplichte zorg voorafgaand aan het besluit	4
De burgemeester besluit	4
<i>Beroep</i>	4
De crisismaatregel is opgelegd. Wat gebeurt er nu?	6
<i>De zorgaanbieder en zorgverantwoordelijke</i>	6
<i>Welke verplichte zorg kan u worden opgelegd?</i>	6
<i>Waar moet de verplichte zorg nog meer aan voldoen?</i>	7
Hoe lang duurt de crisismaatregel?	8
<i>Tijdelijke onderbreking of beëindiging</i>	9
De advocaat en de patiëntenvertrouwenspersoon	10
De vertegenwoordiger	11
Klachten	12
Wat kunt u nog meer doen?	13
<i>Familie en/of vrienden inschakelen</i>	13
<i>Crisiskaart</i>	13
Meer informatie	14
 Bijlage - Uitleg over het nadeelcriterium	 16

Wat is een crisismaatregel?

Een crisismaatregel wordt door de burgemeester opgelegd als u door uw psychische stoornis voor acuut gevaar zorgt voor uzelf of voor anderen. Het betekent dat u verplicht medische behandeling moet ondergaan. Het gaat dan om lichamelijke of psychiatrische behandeling. U wordt dus beperkt in uw vrijheid. Omdat de maatregel wordt opgelegd in een crisissituatie, betekent dit waarschijnlijk dat u gedwongen wordt opgenomen in een instelling voor geestelijke gezondheidszorg. Als er minder spoed is, dan wordt er een zorgmachtiging aangevraagd.

Heeft u een crisiskaart?

Heeft u in het verleden een crisiskaart opgesteld? Of heeft u een zelfbindingsverklaring? Of heeft u op andere wijze uw wensen vastgelegd als het gaat om wat omstanders moeten doen of laten? Of bijvoorbeeld wie zij moeten bellen? Zorg ervoor dat de hulpverleners en de zorgverantwoordelijke deze crisiskaart of wilsverklaring krijgen.

Waarom wordt er een crisismaatregel aan u opgelegd?

Een crisismaatregel kan worden opgelegd als u te maken krijgt met de volgende punten:

- Als u acuut gevaar veroorzaakt voor uzelf of anderen (de wet noemt dit **ernstig nadeel**).
- Als men vermoedt dat dit acute gevaar komt door een psychiatrische stoornis.
- Als u geen toestemming geeft voor de zorg.

Een crisismaatregel mag u alleen worden opgelegd in het uiterste geval, wanneer er geen andere mogelijkheden meer zijn om het ernstig nadeel te voorkomen. Dit heet het 'nadeelcriterium'. In de bijlage vindt u meer informatie (zie pagina 16).

Verder mag deze maatregel alleen worden opgelegd als het ernstig nadeel onmiddellijk dreigend is en er meteen moet worden ingegrepen.

Bezoek van de onafhankelijke psychiater

Het ernstig nadeel wordt bij u gezien als onmiddellijk dreigend. Daarom hoeft er niet al een volledige diagnose te zijn van een psychische stoornis. Het is voldoende dat er een serieus vermoeden is. Wel moet een psychiater dit vermoeden vaststellen. Daarom komt een onafhankelijk psychiater u bezoeken. Dat is een psychiater die u minstens een jaar niet heeft behandeld. De psychiater onderzoekt u en stelt een **medische verklaring** op. De medische verklaring beschrijft uw gezondheid, of uw gedrag ernstig nadeel veroorzaakt, en waar dit ernstig nadeel uit bestaat. Ook staat erin of hij vermoedt dat uw gedrag komt door een psychische stoornis en of u wel of geen toestemming geeft voor de zorg. De psychiater kan eventuele politiegegevens en justitiegegevens bij de officier van justitie opvragen om hem te helpen het risico op ernstig nadeel in te schatten.

De burgemeester kan de crisismaatregel pas opleggen, als hij de medische verklaring van de psychiater ontvangen heeft.

Het gesprek aangaan

Welk ernstig nadeel (gevaar) denken de aanwezige hulpverleners dat uw gedrag veroorzaakt? Het is nuttig om dit te bespreken. Als u het hier mee eens bent kunt u misschien zelf stappen ondernemen om dit gevaar weg te nemen. Geef dit dan zo rustig en helder mogelijk aan bij de hulpverleners. Ook als u het er niet mee eens bent dat u gevaar veroorzaakt.

Verplichte zorg voorafgaand aan het besluit

Het kan voorkomen dat hulpverleners de verplichte zorg al eerder verlenen. Dit betekent nog voordat de burgemeester de crisismaatregel oplegt. Dit doen zij alleen als zij de verplichte zorg op dat moment noodzakelijk vinden bij de crisissituatie. U mag bijvoorbeeld een bepaalde ruimte niet verlaten, totdat de psychiater u komt onderzoeken. Of u krijgt alvast rustgevende medicatie. De hulpverleners maken deze afweging om gevaarlijke situaties te voorkomen.

Het kost de burgemeester een aantal uren om alle informatie te verzamelen die hij nodig heeft voor zijn besluit. Hebben de hulpverleners goede redenen om te denken dat de burgemeester u inderdaad een crisismaatregel gaat opleggen? Dan kunnen zij u bijvoorbeeld al vervoeren naar een geschikte plek (een crisisopvang). Ook kunnen zij u medische zorg geven die niet kan wachten. Deze zorg mag gedurende maximaal 18 uur worden verleend. Willen de zorgverleners u daarna deze verplichte zorg blijven geven? Dan *moet* daarvoor een crisismaatregel zijn afgegeven door de burgemeester.

De hulpverleners die besluiten om u al eerder verplichte zorg te verlenen, moeten de zorgaanbieder en de burgemeester daarover informeren. Als u vindt dat hun besluit niet terecht was, kunt u hierover een klacht indienen. Voor meer informatie over het indienen van klachten, zie pagina 12.

Heeft u medische klachten? Slikt u medicijnen?

Heeft u bestaande medische klachten? Meld dit dan altijd bij de hulpverleners ter plekke. Zo krijgt u de zorg die u nodig heeft.

Weet u niet precies welke medicijnen u heeft? Geef dan de verpakking aan uw hulpverleners. Of laat uw hulpverleners contact opnemen met uw huisarts.

De burgemeester besluit

De burgemeester neemt zo snel mogelijk het besluit of hij aan u een crisismaatregel oplegt. Voor zijn besluit leest de burgemeester de medische verklaring. Ook controleert hij of er misschien al een zorgmachtiging of crisismaatregel aan u is opgelegd. En of u eerder verplichte zorg heeft ontvangen. Deze informatie vraagt hij op bij de officier van justitie.

Uw mening horen

De burgemeester vraagt ook om uw mening (als dit mogelijk is). Dit noemen we *horen*, de burgemeester 'hoort' uw zienswijze. De burgemeester (of zijn waarnemer) stelt vragen over wat u van de situatie vindt. Ook kunt u uitleggen waarom u het niet eens bent met de zorg die men u wil geven. Het kan zijn dat u niet gehoord wilt worden of dat het misschien niet mogelijk is om u te horen. Bijvoorbeeld omdat u niet (goed) aanspreekbaar bent. In dat geval moet de burgemeester in zijn besluit beschrijven waarom hij u niet heeft (kunnen) horen.

Is de burgemeester, op basis van de aangeleverde informatie, van mening dat aan alle voorwaarden voldaan is, dan kan hij besluiten om de crisismaatregel af te geven. Hij brengt u schriftelijk op de hoogte van zijn besluit.

Beroep

Bent u het niet eens met het besluit van de burgemeester? Dan kunt u door uw advocaat beroep laten indienen bij de rechter. De burgemeester moet binnen 24 uur ervoor zorgen dat u een advocaat toegewezen krijgt (als u deze niet heeft). De crisismaatregel wordt hierdoor *niet* geschorst. Dit betekent dat de zorgverleners doorgaan met het opleggen van verplichte zorg. De rechter gaat achteraf na of het opleggen van de crisismaatregel terecht is geweest.

Wilt u beroep aantekenen? Dan moet dit binnen drie weken gebeuren na het besluit van de burgemeester. Het beroep moet schriftelijk ingediend worden. Uw advocaat kan u hier meer over vertellen.

Uitspraak van de rechter

Binnen vier weken na het indienen van het beroep doet de rechter uitspraak. Bespreek deze uitspraak goed met uw advocaat. Laat hem duidelijk uitleggen wat de uitspraak voor u betekent. U kunt niet in hoger beroep gaan tegen de uitspraak van de rechter.

De crisismaatregel is opgelegd. Wat gebeurt er nu?

De zorgaanbieder en zorgverantwoordelijke

Zodra de burgemeester besluit om een crisismaatregel op te leggen, wijst hij een zorgaanbieder aan die u zorg moet gaan geven. Dit is de ggz-instelling die u verplichte zorg gaat verlenen. Ontvangt u nog geen verplichte zorg? Dan neemt de zorgaanbieder contact met u op en informeert u verder.

Ook wijst de burgemeester iemand aan die uw zorgverantwoordelijke en iemand die uw geneesheer-directeur is. Uw zorgverantwoordelijke is de zorgverlener die de verantwoordelijkheid heeft over uw verplichte zorg en deze coördineert. U krijgt veel met hem of haar te maken. De geneesheer-directeur is een psychiater. Hij heeft als belangrijkste taak om de wet- en regelgeving bij te houden en te vertalen naar hanteerbare adviezen en richtlijnen voor de hulpverleners.

Met de zorgverantwoordelijke spreekt u zo mogelijk alle aspecten van de aan u opgelegde verplichte zorg door. Vertel hem altijd wat uw wensen zijn met betrekking tot de zorg. Bespreek bijvoorbeeld met hem op welke manier u het liefste uw medicatie ontvangt, of u al andere medicatie neemt en welke stappen voor u belangrijk zijn om u beter te voelen.

Uw mening over de zorg

Laat uw zorgverantwoordelijke altijd weten wat uw mening over de zorg is. Dit houdt niet in dat hij uw wensen moet opvolgen, maar hij kan er wel rekening mee houden. Dit kan niet als hij niet op de hoogte is van uw mening.

Wanneer de crisismaatregel is afgegeven, bepaalt de zorgverantwoordelijke welke zorg (zoals beschreven in de crisismaatregel) op welk moment aan u gegeven wordt. Voordat hij doet, zal hij altijd controleren hoe het met u gaat en zal hij met u overleggen over de zorg die hij wil verlenen.

Welke verplichte zorg kan worden opgelegd?

De Wvvgz beschrijft welke vormen van verplichte zorg in de crisismaatregel kunnen worden opgelegd.

Ondergaan van medische behandeling

U kunt verplicht worden om medische behandeling te ondergaan. Deze kan bestaan uit:

- Het toedienen van vocht, voeding en medicijnen.
- Medische controles of andere medische handelingen ter behandeling van uw psychische stoornis.
- Een therapeutische behandeling.
- De behandeling van een lichamelijke aandoening die samenhangt met uw psychische stoornis.

Bijvoorbeeld: U weigert medicatie voor uw suikerziekte. U weigert dit, omdat u door uw psychose denkt dat u die medicatie niet nodig heeft.

Beperking van uw vrijheid

U kunt in uw bewegingsvrijheid worden beperkt. Dit kan op een aantal manieren:

- Beperking in uw bewegingsvrijheid om te gaan en staan waar u wilt binnen een gebouw, of door lichamelijke fixatie.
Bijvoorbeeld: doordat de aanwezige hulpverleners u wel in de woonkamer maar niet in de keuken toelaten, of dat zij u tijdelijk vastpakken en vasthouden.
- U kunt in een speciaal ingerichte, afgesloten kamer worden geplaatst of in uw kamer worden ingesloten.

- Er kan toezicht op u worden gehouden.
Bijvoorbeeld: door middel van een camera.
- Onderzoek aan kleding of lichaam.
U kunt aan uw lichaam worden onderzocht of aan de kleren die u draagt. U mag niet in uw lichaamsholtes, zoals uw mond, worden onderzocht.
- Uw woning of verblijfplaats kan worden onderzocht op de aanwezigheid van middelen die uw gedrag beïnvloeden of gevaarlijke voorwerpen.
- Er kan worden gecontroleerd op de aanwezigheid van middelen die uw gedrag beïnvloeden of andere gevaarlijke voorwerpen. Deze kunnen worden afgenomen.
Bijvoorbeeld: alcohol of een mes.
- Beperking in de vrijheid om uw leven in te richten. U moet iets verplicht bijwonen of juist laten.
Bijvoorbeeld: telefoon, internet of bepaalde sociale media niet mogen gebruiken.
- Beperking van bezoek.
- Opname in een accommodatie.
U kunt verplicht opgenomen worden in een instelling voor geestelijke gezondheidszorg. U wordt dan naar een instelling gebracht. Het is mogelijk dat u de instelling of de behandelafdeling dan niet meer zelfstandig mag verlaten.

Werkt u niet mee? Dan kunt u fysiek gedwongen worden om de verplichte zorg te ondergaan. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat u vastgehouden wordt terwijl u medicijnen toegediend krijgt. Ook kan het voorkomen dat u een bepaalde ruimte niet mag verlaten. Fysieke dwang gebeurt altijd op een voor u veilige manier.

U wordt waarschijnlijk gedwongen opgenomen in een ggz-instelling, omdat de maatregel wordt opgelegd in een crisissituatie. Maar het kan ook zijn dat u verplichte zorg krijgt waarbij u niet bent opgenomen. Bijvoorbeeld in een polikliniek of bij u thuis. Dit heet *ambulante zorg*. De zorgaanbieder gaat altijd na of het veilig en verantwoord is om verplichte zorg ambulant te geven, en hoe u daar in staat.

De burgemeester legt in de crisismaatregel vast welke vormen van verplichte zorg aan u *mogen* worden opgelegd. Dit hoeft dus niet altijd om alle mogelijke maatregelen te gaan. De zorgverantwoordelijke is de persoon die uiteindelijk bepaalt *welke* verplichte zorg, op welk moment toegepast moet worden.

Bent u het niet eens bent met een besluit van de zorgverantwoordelijke over uw verplichte zorg? Dan kunt u een klacht indienen. Meer informatie over het indienen van klachten vindt u pagina 12.

Waar moet de verplichte zorg aan voldoen?

De opgelegde verplichte zorg moet aan een aantal punten voldoen:

- **Kwaliteit**
De Wvvgz bepaalt dat de zorg moet worden verleend volgens een bepaalde richtlijn. Deze richtlijn heet *de Multidisciplinaire Richtlijn Dwang en Drang*. Wilt u hier meer over weten? Vraag hiernaar bij uw zorgverlener. De verplichte zorg moet uiteraard ook voldoen aan de gewone kwaliteitseisen en richtlijnen die gelden voor zorg die u vrijwillig zou ontvangen.
- **Proportionaliteit**
De ernst en zwaarte van de verplichte zorg moet in verhouding staan tot het doel van de verplichte zorg.
- **Doelmatigheid**
De verplichte zorg moet geschikt zijn om het doel te bereiken. Bijvoorbeeld, als u door uw

psychose agressief bent naar anderen en u weigert medicatie. Om het gevaar dat u anderen aanvalt te stoppen, geeft men u onder dwang medicatie.

- **Subsidiariteit**

Er zijn géén andere, minder ingrijpende maatregelen mogelijk om hetzelfde doel te bereiken. De verplichte zorg moet dus bestaan uit de lichtste maatregelen waarmee het doel van de verplichte zorg bereikt kan worden.

- **Veiligheid**

Verplichte zorg moet veilig zijn voor u en voor anderen.

- **Het ultimum remedium vereiste**

Dit betekent dat verplichte zorg alleen kan worden opgelegd in het uiterste geval. Er zijn geen andere mogelijkheden meer om ervoor te zorgen dat het ernstig nadeel verdwijnt. Dus bent u vrijwillig bereid om bepaalde zorg te krijgen? Dan kan verplichte zorg misschien nog worden voorkomen. Ook kan het ervoor zorgen dat de verplichte zorg (eerder) stopt.

Vindt u dat uw verplichte zorg niet aan de bovenstaande vereisten voldoet? Dan kunt u daar een klacht over indienen.

Hoe lang duurt de crisismaatregel?

De burgemeester mag de crisismaatregel voor **maximaal drie dagen** opleggen. Dat betekent niet dat de verplichte zorg dan ook altijd na drie dagen stopt. Vindt de officier van justitie dat de crisismaatregel langer nodig is? Dan vraagt hij om verlenging bij de rechter: de machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel. Dit doet hij binnen één werkdag nadat de burgemeester de crisismaatregel heeft opgelegd.

De rechter heeft vervolgens weer drie werkdagen om te beslissen over de verlenging. De rechter zal u horen voordat hij een beslissing neemt, tenzij u dat niet wilt of niet kunt. De rechter zal ook aan uw advocaat en eventuele vertegenwoordiger vragen wat zij vinden van de verlenging van de crisismaatregel.

- Besluit de rechter om **geen** verlenging te geven?
→ De crisismaatregel stopt. Uw verplichte zorg eindigt op de dag dat de rechter dit uitspreekt. Dit kan dus ongeveer acht dagen duren (bijvoorbeeld als er sprake is van een weekend of feestdagen).
- Besluit de rechter om **wel** verlenging te geven?
→ De rechter geeft een 'machtiging tot voortzetting van de crisismaatregel' af. Deze is drie weken geldig.

De rechter besluit om wel verlenging te geven

In de voortgezette crisismaatregel (het besluit van de rechter) staat welke verplichte zorg aan u gegeven mag worden. Vinden uw zorgverantwoordelijke en andere behandelaars dat u na drie weken nog verplichte zorg nodig heeft? Dan kunnen zij een zorgmachtiging voor u aanvragen. Hiermee kunnen zij u de verplichte zorg voor langere tijd opleggen.

Wilt u meer weten over wat een zorgmachtiging is en wat dit voor u kunt betekenen? Bekijk dan de brochure: 'Voor u wordt een zorgmachtiging voorbereid, wat betekent dit? En wat kunt u zelf doen?'.

De rechter besluit om geen verlenging te geven

Zodra de crisismaatregel of verlenging eindigt, en er is geen verdere verplichte zorg voor u aangevraagd, stopt de verplichte zorg. Dit betekent dat uw zorgverantwoordelijke u verder geen zorg meer kan opleggen. Wel kunt u natuurlijk afspraken met hem maken over eventuele verdere zorg die u vrijwillig wilt ontvangen.

Tijdelijke onderbreking of beëindiging

U kunt een verzoek indienen om de verplichte zorg te beëindigen of tijdelijk te onderbreken. De geneesheer-directeur kan dat ook zelf beslissen.

- **Een tijdelijke onderbreking.**
Dit is mogelijk als u bijvoorbeeld een belangrijke familiegelegenheid wilt bijwonen. Hierbij kunt u denken aan een begrafenis of een huwelijk.
- **Beëindigen van de verplichte zorg.**
Bijvoorbeeld als u van mening bent dat het gevaar niet meer aanwezig is. Ook is dit mogelijk als u voortaan de zorg vrijwillig wilt ontvangen.

Wie kan de tijdelijke onderbreking of beëindiging aanvragen?

Bovenstaande kunt u aanvragen bij de geneesheer-directeur¹. U moet hiervoor bij hem schriftelijk een verzoek indienen. Hierin omschrijft u duidelijk waarom u dit verzoek doet. Het verzoek kan ook ingediend worden door:

- Uw advocaat (namens u);
- Uw vertegenwoordiger (namens u);
- Uw zorgverantwoordelijke;
Bijvoorbeeld als hij vindt dat verplichte behandeling niet meer noodzakelijk is. Of omdat hij u wil laten uitproberen of u zonder verplichte zorg kunt.

De geneesheer-directeur kan voorwaarden stellen aan de tijdelijke onderbreking of beëindiging. Als u zich niet aan deze voorwaarden houdt kan de geneesheer-directeur zijn besluit weer intrekken. De verplichte zorg kan direct weer opgelegd worden. Bent u het niet eens met het besluit van de geneesheer-directeur? U kunt een klacht indienen bij de klachtencommissie. Laat u adviseren door de patiëntenvertrouwenspersoon.

¹ De geneesheer-directeur is een psychiater. Hij/zij heeft als belangrijkste taak om de wet- en regelgeving bij te houden en te vertalen naar hanteerbare adviezen en richtlijnen voor de hulpverleners.

De advocaat en de patiëntenvertrouwenspersoon

De advocaat

Heeft u nog geen advocaat? Dan zorgt de burgemeester ervoor dat u er een krijgt. Dit gebeurt gelijk na het opleggen van de crisismaatregel.

De advocaat:

- geeft u gratis hulp;
- werkt in uw opdracht;
- behartigt uw belangen in de procedures die met de verplichte zorg te maken hebben; *(Bijvoorbeeld een eventuele verlenging van de crisismaatregel).*
- kent de wetgeving en procedures waar u mee te maken heeft;
- zorgt ervoor dat uw kant van het verhaal goed naar voren komt in alle procedures;
- is er voor al uw vragen over uw rechten en plichten rondom de crisismaatregel en de procedures;
- komt u opzoeken als u gedwongen opgenomen bent of zelf niet in staat bent om hem te bezoeken;
- is er voor u.

De patiëntenvertrouwenspersoon

De patiëntenvertrouwenspersoon:

- geeft u gratis advies en bijstand;
- is iemand waarbij u terecht kunt met vragen en klachten over de zorgverlening en uw rechten en plichten; *(bijvoorbeeld over de manier waarop uw zorgverleners met u omgaan, beslissingen van uw zorgverantwoordelijke, de kwaliteit van de verplichte behandeling of vrijheidsbeperking).*
- ondersteunt en adviseert bij uw overleg met de zorgverantwoordelijke;
- ondersteunt bij het opstellen van belangrijke stukken zoals de zorgkaart en het zorgplan;
- werkt niet voor de zorgaanbieder, maar voor de onafhankelijke stichting PVP.
- behartigt uw belangen zoals u die zelf ziet;
- doet niets zonder uw toestemming.

Als de burgemeester een crisismaatregel oplegt, vraagt hij om uw toestemming om uw contactgegevens aan de patiëntenvertrouwenspersoon door te geven. Geeft u toestemming, dan neemt de patiëntenvertrouwenspersoon zelf contact met u op.

Meer informatie? Kijk dan op de website van www.pvp.nl.

De vertegenwoordiger

In sommige gevallen zal iemand u vertegenwoordigen. Deze vertegenwoordiger treedt namens u op in uw contact met de zorgverantwoordelijke, de zorgaanbieder en andere hulpverleners. U bent daar bij of wordt zo veel mogelijk worden betrokken. De patiëntenvertrouwenspersoon kan u meer informatie over rol van de vertegenwoordiger geven.

U krijgt een vertegenwoordiger in de volgende situaties:

- U kiest er zelf voor om u te laten vertegenwoordigen.
- U bent wilsonbekwaam. Dat betekent uw zorgverantwoordelijke van mening is dat u 'niet tot een redelijke waardering van uw belangen in staat bent'.
- U bent minderjarig.

U kiest er zelf voor om u te laten vertegenwoordigen

- U bepaalt zelf wie uw vertegenwoordiger is. De vertegenwoordiger moet ouder dan 18 jaar zijn. En hij of zij moet u willen vertegenwoordigen.
- De vertegenwoordiger kan namens u zorg weigeren, maar hij kan namens u geen toestemming voor zorg geven. Dus als de vertegenwoordiger met verplichte zorg instemt, maar u niet, dan telt uw mening.

U bent wilsonbekwaam

Wilsonbekwaam betekent dat u niet in staat bent om uw eigen belangen te behartigen. Dit kan per moment en per onderwerp veranderen. U kunt bijvoorbeeld tijdens een psychose niet goed beslissen over de zorg die nodig is, maar wel prima keuzes maken over uw dagactiviteiten. Daarom moet een arts altijd per beslissing vaststellen of u op dat moment in staat bent uw eigen beslissingen te nemen.

Als de arts vaststelt dat u wilsonbekwaam bent, dan zijn de opties in volgorde:

- De rechter heeft al een mentor of curator benoemd als uw vertegenwoordiger.
- Of: U heeft eerder bepaald wie uw vertegenwoordiger is. De vertegenwoordiger moet ouder dan 18 jaar zijn. En hij of zij moet u willen vertegenwoordigen.
- Of: Uw partner of een familielid kan optreden als uw vertegenwoordiger. De vertegenwoordiger kan niet namens u toestemming voor zorg geven. Wél kan de vertegenwoordiger namens u juist toestemming *weigeren*.
- Is er geen vertegenwoordiger, dan kan de zorgaanbieder de rechter verzoeken een mentor of curator aan te wijzen.

U bent minderjarig

Voor minderjarigen bepaalt de wet wie de vertegenwoordiger is.

- U bent jonger dan 12 jaar:
 - Uw ouders of voogd(en) zijn uw vertegenwoordiger(s).
 - De vertegenwoordiger kan namens u toestemming voor zorg geven of weigeren.
- U bent tussen de 12 en 16 jaar:
 - Uw ouders of voogd(en) zijn uw vertegenwoordiger(s).
 - De vertegenwoordiger kan namens u zorg weigeren, maar hij kan namens u geen toestemming voor zorg geven.
- U bent 16 of 17 jaar:
 - U mag zich laten vertegenwoordigen, maar dat hoeft niet. U bepaalt zelf wie uw vertegenwoordiger is. De vertegenwoordiger moet ouder dan 18 jaar zijn. En hij of zij moet u willen vertegenwoordigen.
- U bent 16 of 17 jaar en wilsonbekwaam: dan zijn uw ouders of voogd(en) uw vertegenwoordiger(s).

Klachten

Uw zorgaanbieder is aangesloten bij een onafhankelijke klachtencommissie. Deze klachtencommissie behandelt uw klachten. Deze kunnen onder andere gaan over allerlei beslissingen van de geneesheer-directeur en de zorgverantwoordelijke over de verplichte zorg. De uitspraak van de klachtencommissie is bepalend voor de zorgaanbieder. De uitspraak kan ertoe leiden dat een beslissing wordt teruggedraaid of dat u een schadevergoeding krijgt. Tegen de uitspraak van de klachtencommissie kan beroep worden aangetekend bij de rechter. Dit kan door u, uw vertegenwoordiger of door de zorgaanbieder.

In de wet is vastgelegd over welke zaken de klachtencommissie uitspraak kan doen. Dit kan bijvoorbeeld gaan over:

- beperkingen in uw vrijheid;
- de uitvoering van de crisismaatregel of de voortzetting van de crisismaatregel;
- een verzoek tot tijdelijke onderbreking of beëindiging van verplichte zorg;
- beslissingen rond het vaststellen van uw wilsonbekwaamheid.

Heeft u een klacht?

Als u een klacht heeft, is het altijd verstandig om u eerst te laten adviseren door de patiëntenvertrouwenspersoon. Deze kan hierin het volgende voor u betekenen:

- U adviseren over de manier om met uw klacht om te gaan.
- U ondersteunen bij het indienen van uw klacht.
- U adviseren of het nuttig is om uw advocaat bij de klacht te laten helpen.
- U helpen als u de klacht liever met de zorgverantwoordelijke zelf wilt oplossen (dus zonder de klachtencommissie).

Wat kunt u nog meer doen?

Familie en/of naasten inschakelen

Uw familie of naasten (bijvoorbeeld vrienden/vriendinnen) kunnen u helpen of ondersteunen. Dit kan goed zijn voor het contact met uw zorgverantwoordelijke of andere zorgverleners. Uw familie of naasten kennen u meestal goed. Zij kunnen daarom helpen in het duidelijk omschrijven van wat u wel of juist niet wilt. Ook bij verplichte opname kunnen zij een grote steun zijn. Bijvoorbeeld als u huisdieren heeft waar iemand voor moet zorgen. Of als u andere zaken buiten de instelling geregeld wilt hebben.

Geef altijd bij uw zorgverantwoordelijke aan wie van uw familie of naasten u mag helpen. Zo weten uw zorgverleners met wie ze te maken hebben. Ook weten ze dan wie er wel of niet namens u spreekt. Behandelaars mogen uw familie of naasten alleen informatie over u en uw behandeling geven als u daarvoor toestemming geeft.

Uw familie of naasten hebben rechten onder de Wvggz. Er is ook een familievertrouwenspersoon voor uw naasten. Vraag hiernaar bij uw zorgverlener. Meer informatie over de familievertrouwenspersoon kunt u vinden op de website www.familievertrouwenspersonen.nl.

Crisiskaart

De crisiskaart geeft aan wat uw wensen zijn tijdens een crisis. Denk daarbij aan:

- Wat moeten omstanders en hulpverleners doen of laten?
- Wie kunnen ze voor u bellen?
- Welke afspraken zijn gemaakt met bijvoorbeeld behandelaar(s) of de crisisdienst?

Heeft u een crisiskaart?

Heeft u in het verleden een crisiskaart opgesteld? Of heeft u op andere wijze uw wensen vastgelegd? Zorg ervoor dat de hulpverleners en de zorgverantwoordelijke deze crisiskaart of wilsverklaring krijgen. Zo weten zij met welke zorgverleners u al afspraken heeft. Ook helpt het hulpverleners om ter plekke beter met u om te gaan. Het kan er zelfs toe leiden dat er geen verplichte zorg nodig is. Of dat deze sneller kan worden gestopt.

Heeft u geen crisiskaart?

Heeft u geen crisiskaart, maar wilt u er wel een voor de toekomst? Vraag dan de zorgverantwoordelijke om advies en informatie.

Meer informatie kunt u ook vinden op de website van de stichting Crisiskaart Nederland:

www.crisiskaart.nl.

Meer informatie

Wilt u meer lezen over bepaalde onderwerpen? Hieronder vindt u een lijst met handige websites.

- **Dwang in de zorg**

Meer informatie over dwang in de zorg.

www.dwangindezorg.nl

- **Crisiskaart**

Meer informatie over de crisiskaart.

www.crisiskaart.nl

- **De patiëntvertrouwenspersoon**

Meer informatie over de patiëntvertrouwenspersoon.

www.pvp.nl

- **MIND**

MIND wil psychische problemen voorkomen en mensen die hiermee te maken hebben ondersteunen. Dit doen ze door informatie te bieden, onderzoek te doen, projecten uit te voeren en actie te voeren.

www.wijzijnmind.nl

- **MIND Korrelatie**

MIND Korrelatie is een landelijke organisatie. Zij bieden anonieme, professionele, psychische en psychosociale hulp. MIND Korrelatie geeft individueel advies en hulp aan iedereen die hierom vraagt. Dit kan telefonisch en online.

www.mindkorrelatie.nl

- **113 Zelfmoordpreventie**

Stichting 113 Zelfmoordpreventie is de nationale organisatie voor preventie van suïcide.

www.113.nl

- **Stichting Eigen Kracht Centrale**

De stichting Eigen Kracht Centrale ondersteunt in heel Nederland organisaties en overheden bij het werken vanuit vragen van burgers.

www.eigen-kracht.nl

- **Kiezen in de ggz**

Kiezen in de ggz is een website voor volwassenen van 18 jaar en ouder die op zoek zijn naar een zorgaanbieder voor hun psychische klachten.

www.kiezenindeggz.nl

- **Ypsilon**

Verenigt familieleden en naasten van mensen met psychosegevoeligheid.

www.ypsilon.org

- **De Landelijke Stichting Familievertrouwenspersonen (LSFVP)**

Familievertrouwenspersonen geven informatie, advies en ondersteuning aan familie en naasten van cliënten in de geestelijke gezondheidszorg (ggz).

www.familievertrouwenspersonen.nl

- **Richtlijnen drang en dwang ggz**

Hier vindt u alle richtlijnen over drang en dwang in de ggz.

https://richtlijnen database.nl/richtlijn/dwang_en_drang_in_de_ggz/dwang_en_drang_in_de_ggz_-_startpagina.html

Bijlage

Uitleg over het nadeelcriterium

Verplichte zorg mag alleen worden opgelegd in het uiterste geval. Dat betekent: als er geen andere mogelijkheden meer zijn om het gevaar, dat veroorzaakt wordt door uw gedrag, te voorkomen. Dit heet het 'nadeelcriterium'.

Het nadeelcriterium bestaat uit:

- Het ernstig nadeel (gevaar veroorzaken)
- De psychische stoornis waaruit het ernstig nadeel voortkomt
- Verzet

Hieronder worden deze aspecten kort uitgelegd.

Ernstig nadeel

De crisismaatregel wordt opgelegd als iemand vindt dat u acuut gevaar veroorzaakt. In de brochure wordt dit *ernstig nadeel* genoemd. De melder hiervan kan bijvoorbeeld uw behandelend arts, de gemeente of een familielid zijn.

Volgens de Wvvgz is er sprake van ernstig nadeel als er een groot risico bestaat dat:

- U uzelf of anderen ernstige schade toebrengt. Die schade bestaat uit:
 - o levensgevaar;
 - o ernstig lichamelijk letsel;
 - o ernstige psychische schade;
 - o ernstige materiële, immateriële of financiële schade;
 - o ernstige verwaarlozing of maatschappelijke achteruitgang;
 - o ernstig verstoorde ontwikkeling (bijvoorbeeld voor een ongeboren kind);
- Uw eigen veiligheid in gevaar komt doordat u onder invloed van een ander komt;
- U door hinderlijk gedrag de agressie van anderen oproept;
- De algemene veiligheid in uw omgeving door uw gedrag in gevaar komt.

Verplichte zorg wordt alleen opgelegd in het uiterste geval, als er geen andere mogelijkheden meer zijn om het ernstige nadeel af te wenden.

Het vermoeden van de psychische stoornis

De crisismaatregel wordt alleen afgegeven als uw gedrag (dat het ernstig nadeel veroorzaakt) voortkomt uit een psychische stoornis. Het gaat hier dus om drie voorwaarden. Deze moeten vastgesteld worden door een psychiater:

- De psychiater vermoedt dat u een psychische stoornis heeft;
- Uw gedrag levert een (risico op) ernstig nadeel op;
- Het ernstig nadeel komt voort uit de stoornis.

Verzet

Verplichte zorg kan alleen worden opgelegd als u niet instemt met de geadviseerde zorg. Het is dus voldoende om te zeggen dat u het niet eens bent met de zorg die men u wilt geven.

Stemt u wel in met zorg? Geef dit dan aan bij de hulpverleners die ter plekke zijn. Geef daarbij ook aan *welke* zorg u wel en niet wilt ontvangen. Misschien heeft u al eerder via een crisiskaart of zelfbindingsverklaring opgesteld.

De hulpverleners beoordelen of zij de zorg, die u vrijwillig wilt ontvangen, voldoende vinden. Vinden zij dit niet voldoende om gevaar te voorkomen? Dan kan de burgemeester besluiten om een crisismaatregel op te leggen. De hulpverleners kunnen dan direct overgaan tot verplichte zorg.

Wilsbekwaamheid en vertegenwoordiging

Voor de wet bent u wilsbekwaam totdat een arts vaststelt dat u *wilsonbekwaam* bent.

Wilsonbekwaamheid is van belang voor wie u mag vertegenwoordigen. Dat wil zeggen wie er namens u mag optreden om uw belangen te behartigen.

Wilsonbekwaam

U bent *wilsonbekwaam* als de arts van mening is dat u over een bepaalde beslissing ‘niet tot een redelijke waardering van uw belangen in staat bent’. Onder de Wvvgz stelt uw zorgverantwoordelijke altijd vast of u wilsbekwaam bent of niet. Dat kan per geval en van moment tot moment verschillen. Ook de onafhankelijk psychiater die uw medische verklaring komt opstellen kan dit vaststellen.

Voor uw verzet is het *niet* van belang of u wilsbekwaam bent: elk verzet tegen verplichte zorg wordt serieus genomen, ook als u *wilsonbekwaam* bent en uw vertegenwoordiger al heeft ingestemd. Verplichte zorg mag dan alleen op grond van de crisismaatregel worden uitgevoerd.

Wilsbekwaam verzet

Bent u *wel* wilsbekwaam en raakt het ernstige nadeel alleen *uzelf*? En bestaat het *niet* uit levensgevaar? Dan moeten uw wensen en voorkeuren in principe gehonoreerd worden.

Bespreek uw verzet en uw eventuele *wilsonbekwaamheid* altijd met uw advocaat en uw vertegenwoordiger.

Dit is een uitgave van

Ministerie van
Volksgezondheid, Welzijn en
Sport Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
Telefoonnummer: 070-340 7911

Postadres
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

www.rijksoverheid.nl/vws
www.dwangindezorg.nl/wvggz